Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

KONGELIGE GULDKARETER

10. Særudstilling i

TØJHUSMUSEET

Sommeren 1949

KONGELIGE GULDKARETER

10. Særudstilling i

TØJHUSMUSEET

Sommeren 1949

N. OLAF MØLLER - KØBENHAVN

Forord.

I årene 1928—1938 modtog Tøjhusmuseet fra Hans Majestæt kongen Det kongelige Geschirrkammer som depositum. Geschirrkammeret indeholder kongelige sadler, seletøjer, karruseltøj m. m.

Det har længe været museets ønske at vise de besøgende disse skønne ting. Efter fremkomsten af stabsdyrlæge, dr. phil. Hjalmar Friis' bog »Den kongelige Stald-Etat« udgivet af Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag 1947, har museet fundet tidspunktet for udstillingen belejligt. Nævnte bog er brugt som grundlag for udarbejdelsen af kataloget, ligesom samtlige billeder hidrører fra denne.

Uadskillelige fra geschirrkammeret er de gamle skønne kongelige vogne. Hans Majestæt kongen har derfor bifaldet, at disse vogne, der ellers står i magasin på Christiansborg, under udstillingens varighed overføres til Tøjhusmuseet og udstilles sammen med geschirrkammeret.

Museet bringer herved Hans Majestæt kongen sin allerunderdanigste tak for den givne tilladelse til denne udstillings afholdelse, samt takker alle de institutioner og enkeltpersoner, som iøvrigt har været museet behjælpelige.

Indledning.

Den kongelige Stald-Etat er den institution, der forvalter kongens stalde med deres bestand af heste, vogne, ride- og seletøjer m. m. Dens oprindelse fortaber sig i middelalderen, og den når sin højeste udvikling og største betydning under 1700-tallets enevoldskonger.

Kong Christian V besøgte som kronprins i 1662 Ludvig XIV's hof og ønskede ved sin tronbestigelse i 1670, at hoffet i Versailles med dets pomp og pragt skulle efterlignes ved det danske hof.

Den kongelige Stald-Etat blev herved et meget vigtigt led i hele hoftjenesten og dermed i arbejdet på at forherlige den unge enevoldsmagt og kaste glans over riget. Foruden den daglige tjeneste med kørsel og riden for kongehus og hof påhvilede der staldetaten meget krævende repræsentative opgaver. Kongelige kronings-, formælings- og dåbsfester og begravelser, fyrste- og ambassadørmodtagelser, parforcejagter og ikke mindst strålende offentlige karrusel-skuespil stillede store krav til personale, heste og materiel og fordrede en organisation af storformat. Ved opførelsen af Christiansborg slot 1733—40 skabtes i dets sidefløje en storslået og pompøs ramme om Den kongelige Stald-Etat.

Personalet bestod af en overstaldmester, en staldmester, en staldskriver, beridere, en vognmester, hofsadelmagere, dyrlæger og hofsmede. Dertil kom kuske, biløbere, rideknægte, postillioner, forridere og staldknægte. Personalet bar og bærer endnu uniformer i den oldenborgske kongeslægts farver rødt og gult og præget af tidens moder, f. eks. trekantet hat og en tid også paryk.

Hestene skaffedes fra forskellige hofstutterier, bl. a. det på Hillerødsholm, der under navnet Frederiksborg stutteriet snart blev verdensberømt. Ved hesteavlen lagdes der bl. a. vægt på at fremelske bestemte farver som brune, hvidgrå, røde, sorte og blåskimlede, hver bestemt til sit formål. Et karakteristisk udtryk for omfanget af staldetatens virksomhed er antallet af heste i de kongelige stalde. I 1680 var det 170, i 1789 nås maximum med 270 heste, hvorefter tallet gradvis falder med indførelsen af lettere vogne.

Vognene repræsenterer vognkunstens mægtige slutudvikling over en periode af næsten 150 år fra rokokotidens høje, endnu ret tunge guldkareter og rejsevogne til dette århundredes enkle lette vogne med deres gummibelagte hjul.

Brugen af vogne går langt tilbage i oldtiden, hvis strids-, triumf- og væddekørselsvogne kendes fra litteraturen og billedkunsten. Middelalderens elendige veje og umagelige vogne fik imidlertid både mænd og kvinder til at foretrække ridning, og først i de senere århundreder forbedredes vejene og vognkonstruktionerne således, at man igen begyndte at rejse og færdes til vogns. Man finder på at ophænge vognkassen i svære læderremme. 1599 fremstilles den første karosse med glasvinduer. To menneskealdre senere får Ludvig XIV af Frankrig indført træfjedre under sin karosse, og dens forvogn får som noget nyt underløbende forhjul, så den store tunge karet kan dreje i datidens smalle gader.

Disse barokkarosser strålede af guld og farver og var overdådigt dekoreret med fantasifulde skulpturer og træskærerarbejder, ligesom vognens indre var prydet med farveprægtige indtræk i damask, silke eller fløjl med guld- og sølvfrynser, -kvaster og -broderier.

I 1720erne kom med rokokoen en reaktion, især fra Frankrig, mod baroktidens overdrivelser. Vognene blev lettere, hurtigere kørende, og træfjedrene afløstes af de høje tyske metal-S-fjedre. Udsmykningen blev spinklere. Fyldingerne dekore-

redes med mytologiske eller allegoriske motiver, der udtrykte rokokotidens let flagrende, festligt elegante tone.

I 1770erne ændredes billedet atter. Den oplyste enevældes folkelige fremtræden og jævnere ceremoni påvirkede vognene, der udstyres efter nyklassicismens strengere regler. Udstyret bliver enklere, farverne mere afdæmpede og konstruktionen endnu en grad lettere og mere hensigtsmæssig. De franske C-fjedre indføres. Farten øges. Samtidig gør den engelske vognmagerkunst sig gældende. Foruden de mange festkarosser fremstilles mange andre vogntyper, f. eks. den høje phaëton, den engelske cabriolet, calechen, landaueren med dens horizontalfjedre og den populære charabanc med sæderne på langs ad fadingen. Breaken er beslægtet med den, men har sæderne på tværs. Disse vogntyper har været anvendt lige til begyndelsen af dette århundrede for derpå efterhånden at blive fortrængt af automobilet.

Det kongelige Geschirrkammers *seletøjer,* som til daglig har plads dels i den kongelige stalds lokaler og dels i Tøjhusmuseet, daterer sig tilbage til 1770erne, for enkelte stykkers vedkommende muligvis endnu tidligere. De er udført i solidt arbejde og meget holdbare. Farverne er som regel afdæmpede især sort med forgyldt beslag, afstemt efter de mørke oldenborgske heste. Men der er eksempler på endog meget dristig farvekomposition. Portrætmedaillonerne af kong Frederik V, der præger enkedronning Juliane Maries fornemme »Statsgeschirr« 1778, går igen i flere af de til sadlerne hørende hovedtøjer.

Vigtigst blandt *sadlerne* er en betydelig samling fra kong Christian VII's tid, der har interesse først og fremmest som skønne produkter af fornem kunstindustri. Det gælder såvel textilernes tunge guld- og sølvbroderi som den metalliske ornamentik på stigbøjler og beslag, hvori en sen rokokostil har overvægt.

Desuden viser disse sadler en bestemt udviklingslinie i henseende til type. Udviklingen går fra en sadel beregnet til at pynte hesten, og hvorpå rytteren sidder fast støttet af høje vulster, til en mere funktionalistisk type, der ikke er ringere i henseende til textil- og metalkunst, men, i samklang med tidens voksende forståelse af naturens skønhed, så vidt muligt »afslører« hestekroppen. De høje vulster, der ikke alene støtter men også hemmer, falder bort, så rytteren får frit og utvungent sæde. I denne bevægelse indtager England en fremskudt plads, og fra England kommer den nye sadeltype i seneste og reneste form med dronning Caroline Mathildes sadel af 1769.

De nyere sadler, fra kong Frederik VII's til kong Christian IX's tid giver ved deres nationalitet — for de flestes vedkommende engelsk og islandsk — et fingerpeg om, hvor ridning i samme periode spiller størst rolle.

Endelig skal opmærksomheden henledes på en samling u n i f o r m e r og liberier henhørende til Den kongelige Stald-Etat, som viser påklædning såvel for chef som for staldpersonale, fra kong Frederik VI's tid til nutiden. Staldpersonalets liberi er stærkt traditionsbundet, idet man i hovedtræk endnu under kong Frederik VI, ja i væsentlig snitform helt op til nutiden, har bevaret en type, som går tilbage til før midten af 18. århundrede.

De førnævnte, såkaldte *karruseller*, der blev arrangeret af Den kongelige Stald-Etat på hoffets særlige festdage, formede sig som en slags udstyrskavalkader og var i reglen centrer for større folkefestligheder. Disse »Karruseller« var især populære i 16- og 1700-tallet, men fandt sted endnu så sent som omkring 1850.

En karrusel er et ridderfeststævne, hvorved man under pragtudfoldelse udfører sportspræstationer, især sportskampe, af forskellig art til hest, dels mand mod mand og dels mod kunstige mål. Karrusellen har forbillede dels i den klassiske oldtids kampspil og rytter sportskonkurrencer og dels i middel-

alderens turneringer. I kampene mod tyrkerhoveder, negerquintaner m. m. af træ eller papmaché, er bevaret et symbolsk minde om den periode – indledet med korstogsbevægelsen – da det kristne Europa førte sin store kamp mod kristenhedens fjender: tyrkere, saracenere, maurere o. s. v.

Karruselrytterne er undertiden klædt i en realistisk dragt og fører eget våben, men optræder i andre tilfælde i karnevalsagtige kostumer og med tilfældigt valgte figurer i deres skjolde. Beklædningsarten kan være tøj eller harnisk. Man er udrustet med lanse, javelin (kastespyd), kårde, pistol og skjold.

Karruselrytterne er delt i 2 modstanderpartier, som normalt i senere tid synes at have været på 12 mand hvert. De har hver sine farver, som ved den karrusel, hvorfra størsteparten af de udstillede skjolde og lanser stammer, har været henholdsvis blåt/gult og rødt/sølv. Det ene sæt skjolde har blåt felt med guldrand, det andet rødt felt med sølvrand, og de tilsvarende lansers håndgreb er beklædt med henholdsvis blåt og rødt stof.

Skjoldet benyttes af ridderen selv kun i enkelte løb, bæres ellers af ridderens page eller hænges bort.

Karrusellen omfatter følgende løb:

1) Ringridning, som består i, at rytteren under ridtet støder lansen gennem en ring.
2) Hovedrenden, hvorunder rytteren krydser mellem hoveder opstillet på højere eller lavere søjler. Han stikker lansen gennem nogle, slynger javeliner gennem andre, skyder mod atter andre med pistol, spidder det sidste på kårdespidsen, løfter det i vejret og fører det med sig ud af løbet.
3) Quintanløb, hvorved målet for angreb er en såkaldt quintan. Denne består i en mandsfigur af træ væbnet med sværd, og hvis overkrop er drejelig om en lodret akse. Hvis lansestødet ikke går lige mod aksen, vil figurens overkrop dreje rundt og sværdet svinge mod angriberen.

4) Det egentlige karruselløb, hvorunder der kæmpes mand mod mand, men som iøvrigt kan foregå efter forskellig plan. En speciel form består i, at de kæmpende kaster forgyldte kugler af brændt ler, fyldt med sand, blomster eller andet efter hinanden. Mod disse værger man sig med skjold for ikke at få indholdet over sig.

I. Kanonhallen.

Forgyldte Kareter

1 Kronprins Frederik (VI)s og kronprinsesse Marie Sophie Frederikkes statskaret 1790.

Brugt til indtoget i København 14. september 1790. Fabrikeret af den engelske karetmager Thomas Swinton, der 1779 indvandrede til København. Tosædet. *Fading:* underdel forgyldt, overdel bagtil sort, sølvrigsvåben på forside og dørfyldinger. Forgyldte S-fjedre, smedet af og signeret »Gamst, Kiøbenh.«. *Indtræk:* rødt fløjl med guldborter. *Bukdækken:* rødt fløjl med rigt guldtrådspossementarbejde og sølvforgyldt krone på siderne.

2 Hertug Frederik Christian af Augustenborgs karet 1811.

Kareten er tosædet. *Fading:* underdel forgyldt, overdel sort med bladornament af sølv. Rigsvåben og blomsterguirlander på fyldingerne. I højre bagsæde indbygget kloset (chaise percée). *Indtræk:* rødt fløjl. *Bukdækken:* sort klæde med sølvforgyldt krone på siden.

3 Enkedronning Caroline Amalies karet. Før 1881.

Caroline Amalie var kong Christian VIII's dronning og datter af hertug Frederik Christian af Augustenborg. Kareten stammer fra hendes dødsbo 1881. Tosædet. *Fading:* underdel forgyldt, overdel bagtil sort med små, sølvforgyldte kroner. Rigsvåben påmalet dørfyldingerne. Forsølvede håndtag og pyntekalechestivere. Firkantede lygter med kroner, og indslebne kroner på lygteglassene. C-fjedre. *Indtræk:* rødt fløjl. *Bukdækken:* stærkt afbleget, rødt fløjl med sølvforgyldt krone på siden.

Enkedronning Juliane Maries statskaret, 1778.

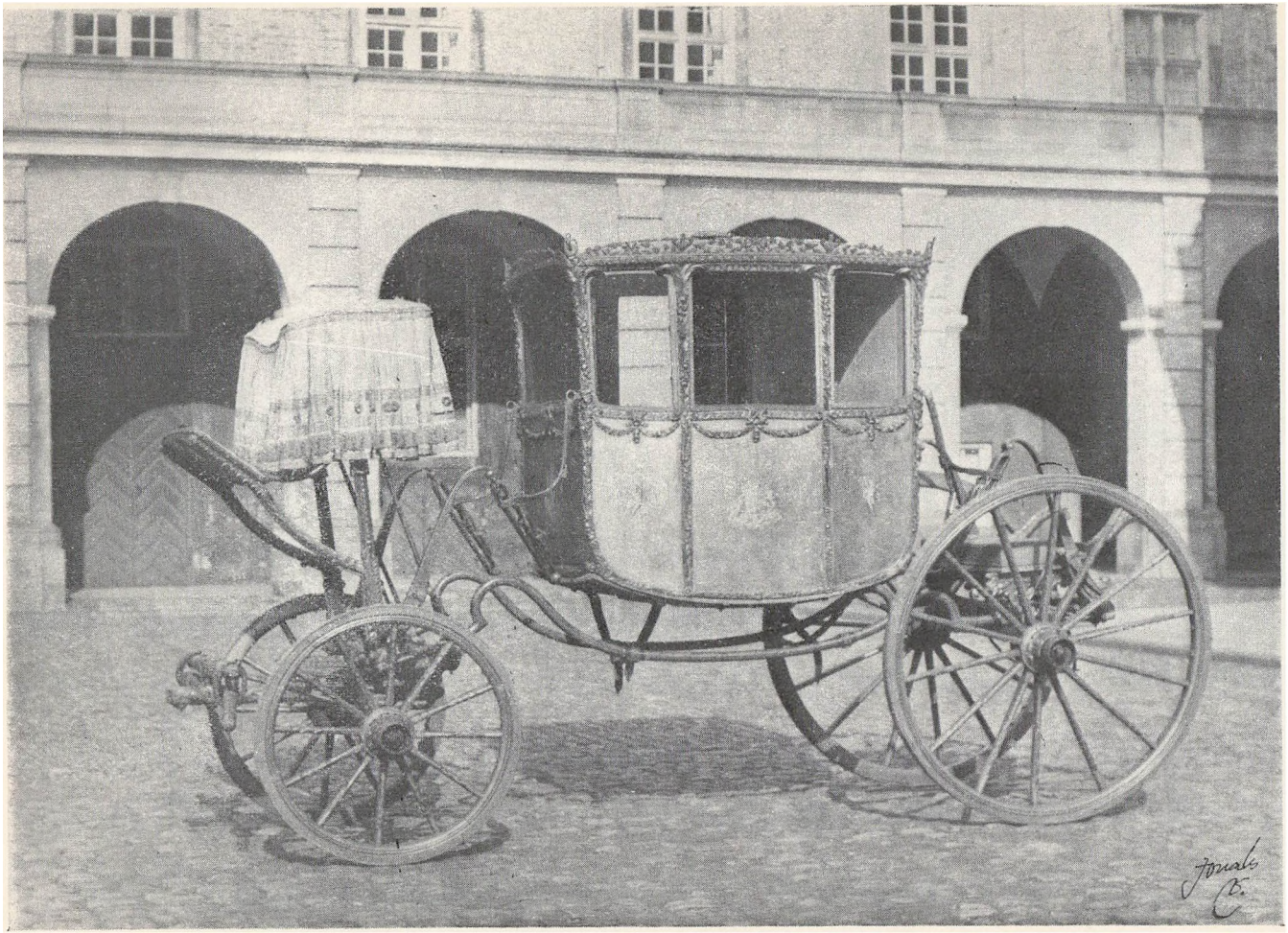

Enkedronning Juliane Maries statskaret, 1778.

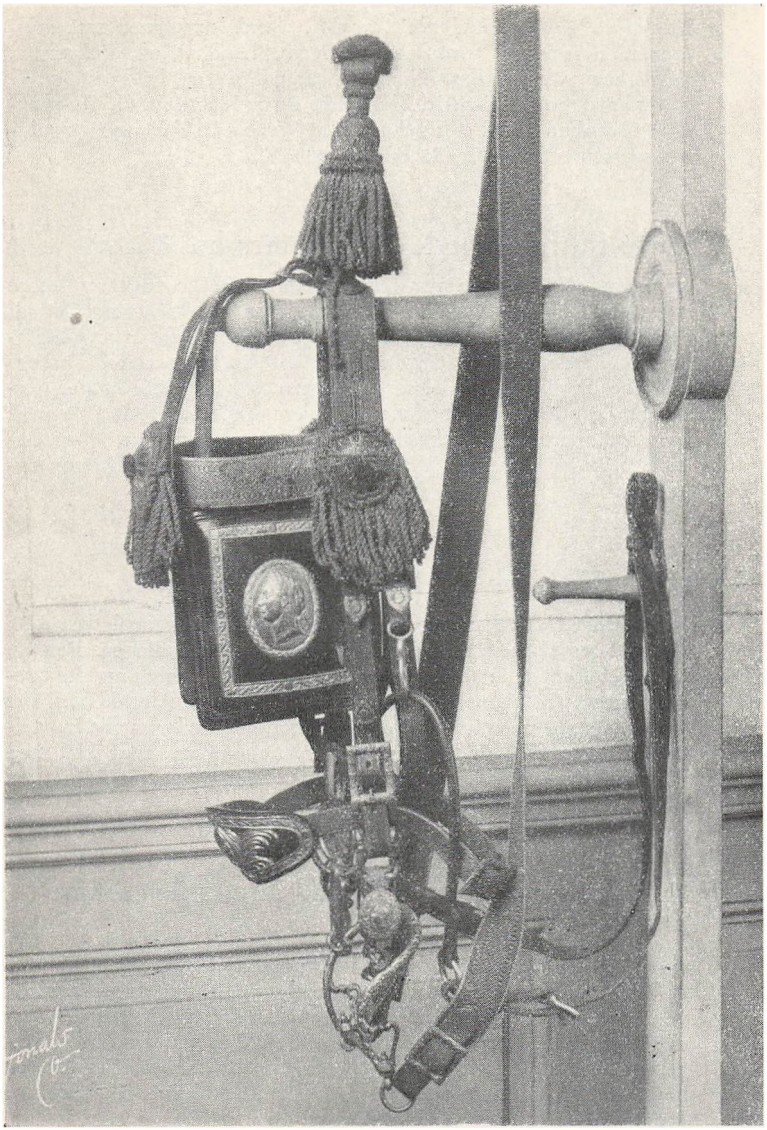

Hovedtøj som hestene bærer på billedet s. 11.

4 Kong Frederik VI's teaterkaret. 1830'erne.

Firesædet. *Fading:* underdel forgyldt, overdel sort med små sølvkroner. Forsølvede pyntekaleschestivere, håndtag og hjulkapsler. Rigsvåben påmalet dørfyldingerne. Signalsnor til bukken. Runde lygter med krone. C-fjedre. *Indtræk:* carmoisinrødt fløjl. *Bukdækken:* tilsvarende med stor sølvforgyldt krone på siden og rigt guldtrådspossementarbejde. (Se billede side 15).

5 Karet fra hertuginde Vilhelmines hof 1839.

Hertuginde Vilhelmine var født prinsesse af Danmark og Norge som datter af kong Frederik VI, og ægtede i 1838 hertug Carl af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Glücksborg, overhoved for huset Glücksborg og broder til kong Christian IX. Kareten er firesædet. *Fading:* underdel forgyldt, overdel sort med små, sølvforgyldte kroner, forsølvede håndtag og pyntekaleschestivere. *Indtræk:* rødt fløjl med brede guldborter. *Bukdækken:* drap klæde med sølvkrone og -navnetræk. Hjulnav signeret »J. B. O.« (hjulmager Andersen Buschs signatur?).

6 Kong Christian VIII's karet. 1840.

Fabrikeret af »Hofkaretfabriqueur« Henry Fife i København 1840, som det ses af messingplade på underkanten af fadingen. *Fading:* underdel forgyldt, overdel bagtil sort med små, sølvforgyldte kroner. Rigsvåben påmalet dørfyldingerne. På vogntag 4 forgyldte kroner. Runde, forgyldte lygter med krone. C-fjedre og horizontalfjedre. *Indtræk:* drap kasimir og silke. *Bukdækken:* rødt fløjl med rigt guldtrådspossementarbejde, rigsvåben broderet i guldtråd og silke.

7 Enkedronning Marie Sophie Frederikkes karet 1840.

Marie Sophie Frederikke var kong Frederik VI's dronning. Kareten er fabrikeret af Henry Fife i København 1840 ifølge messingplade på underkanten af fadingen. *Fading:* underdel forgyldt, overdel bagtil sort med små, forgyldte kroner. Rigsvåben påmalet dørfyldingerne. Runde, forgyldte lygter. Signalsnor til bukken. C-fjedre og horizontal-fjedre. *Indtræk:* rødt fløjl (stærkt afbleget). *Bukdækken:* brunt klæde med stor sølvkrone.

Kong Frederik VI's teaterkaret.

8 Kong Christian IX's og dronning Louises guldbryllupskaret. 26. maj 1892.

Gave fra Københavns håndværkere. Fabrikeret af F. C. Schultz, Kjøbenhavn. *Fading:* sortbrun med guldstaffering, forgyldte kroner på vogntaget. Rigsvåbenet påmalet dørfyldingerne. Runde, forgyldte lygter med krone. Gummihjulringe. Horizontal-fjedre. *Indtræk:* hvidt silke. *Bukdækken:* carmoisin og lilla fløjl med rigsvåben broderet med guldtråd, silke og perler. Rigt guldtrådspossementarbejde. (Se billede side 17).

9 Enkedronning Juliane Maries statskaret 1778—1803.

Juliane Marie var kong Frederik V's dronning. Kareten er den ældste og mest kunstfærdige af Den kgl. Stald-Etats kareter. Den er firesædet. *Fading:* forfærdiget 1778, underdel forgyldt, overdel bagtil af rødt læder. På fyldingerne malerier af små, vingede putti, der holder rigsregalier og rigsvåben. Træskåren blomsterdekorationsramme om vinduer, døre og fading. Messinglaurbærkrans om vogntag. *Undervogn* fra 1803. Rødmalet med forgyldte bladskæringer på buk og hjulstel. Ornamentudskæring på vognstang og hjulnav. Boltede hjulringe. S-formede vognfjedre. *Indtræk:* rødt prikket fløjl. *Bukdækken* tilsvarende, men stærkt afbleget. Guldgaloner og -broderi. (Se billederne på side 11 og side 12). *Seletøj:* 8-spands kumteseletøj 1778, med lange forløberskagler og een forridersadel, alt prydet med lueforgyldt messingbeslag med kong Frederik V's portræt-medaillon. (Nærbillede af hovedtøjet ses på side 13). *Kusk og lakajer* fra kong Frederik VI's tid. *Forrider* fra kong Frederik VII's tid.

Andre vogne og kaner.

10 Kong Christian IX's phaëton.

Tosædet med kalesche og bagbuk. *Fading:* mørkeblå med rød undervogn og hjul. *Indtræk:* blåt klæde. I hjulnavene læses navnet på fabrikanten: »J. Wagner, Paris«.

11 Dronning Louises kurvevogn. 1871.

Gave fra kronprins Frederik (VIII)s gemalinde, kronprinsesse Louise til kong Christian IX's dronning, dronning Louise. Firesædet med buk og bagbuk. *Fading:* lys kurvefletning. *Indtræk:* brunt bomuldstøj.

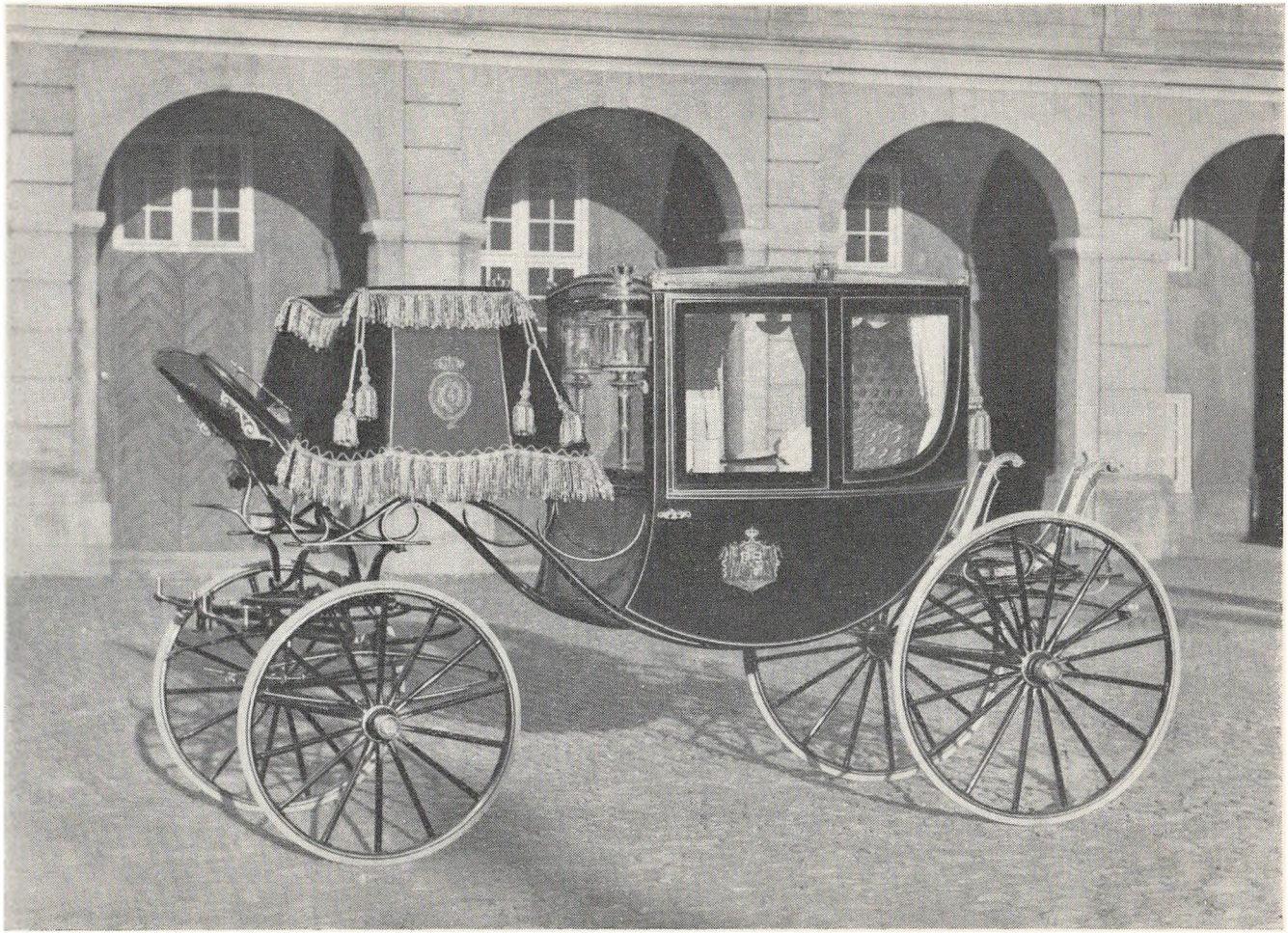

Kong Christian IX's og dronning Louises guldbryllupskaret.

12 Kong Christian IX's russiske break. 1884.

Gave fra kejserinde Dagmar af Rusland 1884 til hendes fader, kong Christian IX. Vognen er til 8 personer og beregnet til 4 heste. Den er mørkeblå med røde, sortstafferede hjul. Kong Christian IX's kronede spejlmonogram ses malet i blåt på den røde buk. I hjulnavene læses navnet på fabrikanten: »Dick Kirschten, Offenbach A/M«.

13 Kong Frederik VIII's daumontvogn. 1906.

Anskaffet 1906 fra vognfabrikant Jos. Neuss, Berlin, hvis navn ses i hjulnavene.

14 Kong Christian X's og dronning Alexandrines landauer. 1898.

Bryllupsgave fra Kolding by. Fremstillet af Georg Møller, Kolding, hvis navn ses i hjulnavene. Brugt under sommerophold på Marselisborg slot. Vognen er mørkeblå med rød staffering. *Indtræk:* blåt klæde. Lygterne bærer forsølvede kroner.

15 Omnibus 1865.

Brugt under kongefamiliens sommerresidens på Fredensborg slot til kørsel mellem slottet og jernbanestationen. Modtaget fra Fife 1865. Brun lakering. Karminrød staffering.

16 Tospænder-kane fra kong Christian IX's stald. 1863.

Sortlakeret med guldstaffering. *Indtræk:* rødt fløjl. *Seletøj:* 2-spands fra kong Christian VIII's stald 1840. Ruslæder. Beslag af forgyldt messing med ældre sølvrigsvåben. Liner af flettet silke- og guldtråd. Klokkespil og bjælder af forgyldt metal. (Se billede side 19). *Kusk* i pels. Nutid.

17 Eenspænder-kane fra kong Christian IX's stald 1871.

Modtaget fra Fife 1871. Forgyldt og med rigsvåben. *Indtræk:* rødt fløjl.

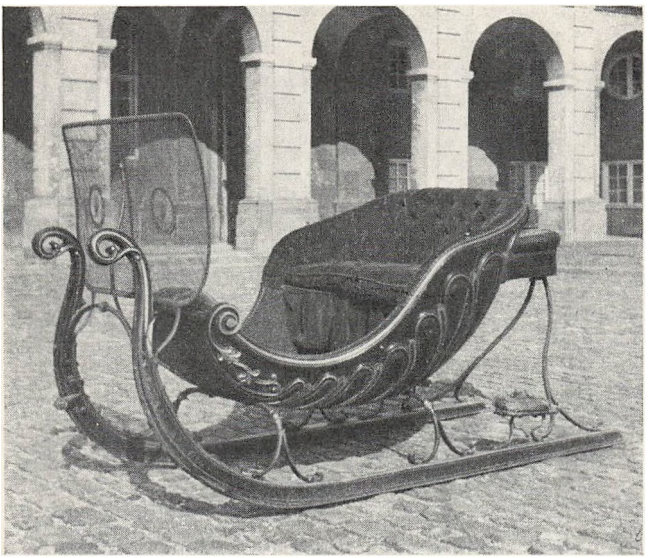

Tospænder-kane, sortlakeret med guldstaffering.

II. Særudstillingslokalet.

(2. Sal).

18 Karruselrytter,

omgivet af hoveder, brugt ved hovedrenden. Rytteren er iklædt harnisk og udstyret med kårde, lanse og javelin.
Det forsølvede messingharnisk er et fuldharnisk, muligvis fra kong Christian V's regeringstid. Kården er sandsynligvis tysk, fra tiden omkring 1750. Om lanse og javelin: se nr. 29.
(Se nedenstående billede).

Karruselrytter i hovedrenden.

19–25 Hoveder benyttet ved »hovedrenden«.

19–20 »Morian«hoveder af træ, muligvis fra 1700-tallet, men sikker datering er ikke mulig.
21 »Tyrker«hoved af papmaché, 1740–50.
22 »Tyrker«hoved af papmaché, 1834–77. Fremstillet af malermester og maskinfabrikant F. L. Kjær, Vandkunsten 178 (nu nr. 9).
23–25 Hoveder af type som foregående, senere opmalet. (Se nedenstående billeder).

Tyrker- og morianhoveder benyttet ved hovedrenden.

26 Kongelig forrider. Kong Frederik VII's tid.

Rider venstre hest i forreste spand af flerfoldig forspand. Ved kørsel *à la daumont* en forrider i hvert spand, men da ingen kusk.

27 Kongelig forrider. Nutid.

Udlånt fra Den kongelige Stald-Etat.

28 Quintanfigur af træ 1750–1850, jfr. nr. 69.

Overkroppen drejelig om lodret akse, så figuren »slår igen«, hvis lansestødet rammer ucentralt. Sværdet er en rekonstruktion. (Se billedet side 22).

Karruselrytter i quintanløb.

29 Lansebænk med lanser og javeliner, type fra ca. 1690.

Muligt dog senere efterligninger fra forskellige tider. Bænken blå og håndgreb beklædt med blåt stof, det ene af de to modstanderpartiers farve.

30 Karruselmanuskript 1685.

Detailleret udkast med tekst, planskitser, tegninger af rytterformationer m. m. for en karruselridning, som vistnok ikke kom til udførelse.

31–33 3 par karruselpistoler

fra Det kongelige Geschirrkammer, fremstillet af københavnske mestre.

31 På låseblikket graveret Valentin Marr, på piben Juan Santos en Madrid 1741. Fremstillet 1750.

32 På låseblikket Heinrich Kapell. I tomskilt og på kolbekappens knap C 5. Fremstillet ca. 1685.

33 På låseblikket F. Ostermann Copenhagen og karruselscene, på tomskiltet C 5. Kolbekappen besat med turkiser. Fremstillet omkr. 1690.

34 Lansebænk med lanser og javeliner, type fra ca. 1690.

Svarende til nr. 29 som det andet af to modstanderpartier med rød hovedfarve.

35 Quintanfigur af træ, 1750–1850, jfr. nr. 69.

Sværdet er en rekonstruktion. Som nr. 28.

36 Kronprins Frederik (IV) som karruselrytter. Hovedrenden.

Efter maleri på Rosenborg.

37 Kong Christian V i karruselløb.

Efter maleri på Rosenborg.

38 Messingforgyldt bryst- og rygharnisk samt hjelm.

Sandsynligvis del af fuldharnisk fra 1700-tallet til brug ved karruselridning.

39 Rytter i karruselløb.

Efter maleri på Rosenborg.

40 Karruselrytter i quintanløb.

Efter maleri på Rosenborg.

41–66 Karruselskjolde ca. 1740–1850.

Nærmere datering ikke mulig. Kun benyttet ved såkaldte karrusel-løb. Til skjoldmærker er valgt motiver fra dyre- og fugleverdenen, fantasivæsener, krigerudstyr og andre krigeriske motiver.

41–52 Samhørige skjolde. Guldfelt med sort eller blå rand. Muligt et komplet sæt, svarende til de blå lanser, jfr. nr. 29.

53 Skjold dekoreret med det danske rigsvåben. 1850–70.

54 Skjold. Sølvfelt med guldrand.

55–62 Samhørige skjolde. Sølvfelt med rød rand. Muligt svarende til de røde lanser, jfr. nr. 34.

63–66 Samhørige skjolde. Guldfelt med rød rand.

67 1. del af karrusellen: ringridning.

68 2. del af karrusellen: hovedrenden.

Jfr. nr. 18–25.

69 3. del af karrusellen: quintanløb.

Jfr. nr. 28 og 35.

70 Et af de egentlige karruselridt.

71 Safianssadel med fløjlssæde, 1760–1770.

Høj for- og bagsvidsel, der giver rytteren fast sæde, såkaldt skole-sadel, som har været foretrukket ved dressur af unge heste. Tin-stigbøjler. På hovedstolen forgyldt messingbeslag, ornamentik af orientalsk præg med halvmånefigurer. (Se billede side 25).

72 Fløjlssadel 1760–1770.

Type som foregående. Guldbroderi. Tinstigbøjler. Hovedstol samt for- og bagtøj af safian med forgyldt beslag. Portrætmedailloner af kong Frederik V.

73 Fløjlssadel 1760–1780.

Tidens almindeligste type »selle à la royale« med lavere for- og bagsvidsler. Stærkt guldbroderet og besat med frynser og kvaster. Fortinnede stigbøjler, læder-pistolhylstre, bridon af rød silke med guldtresse.

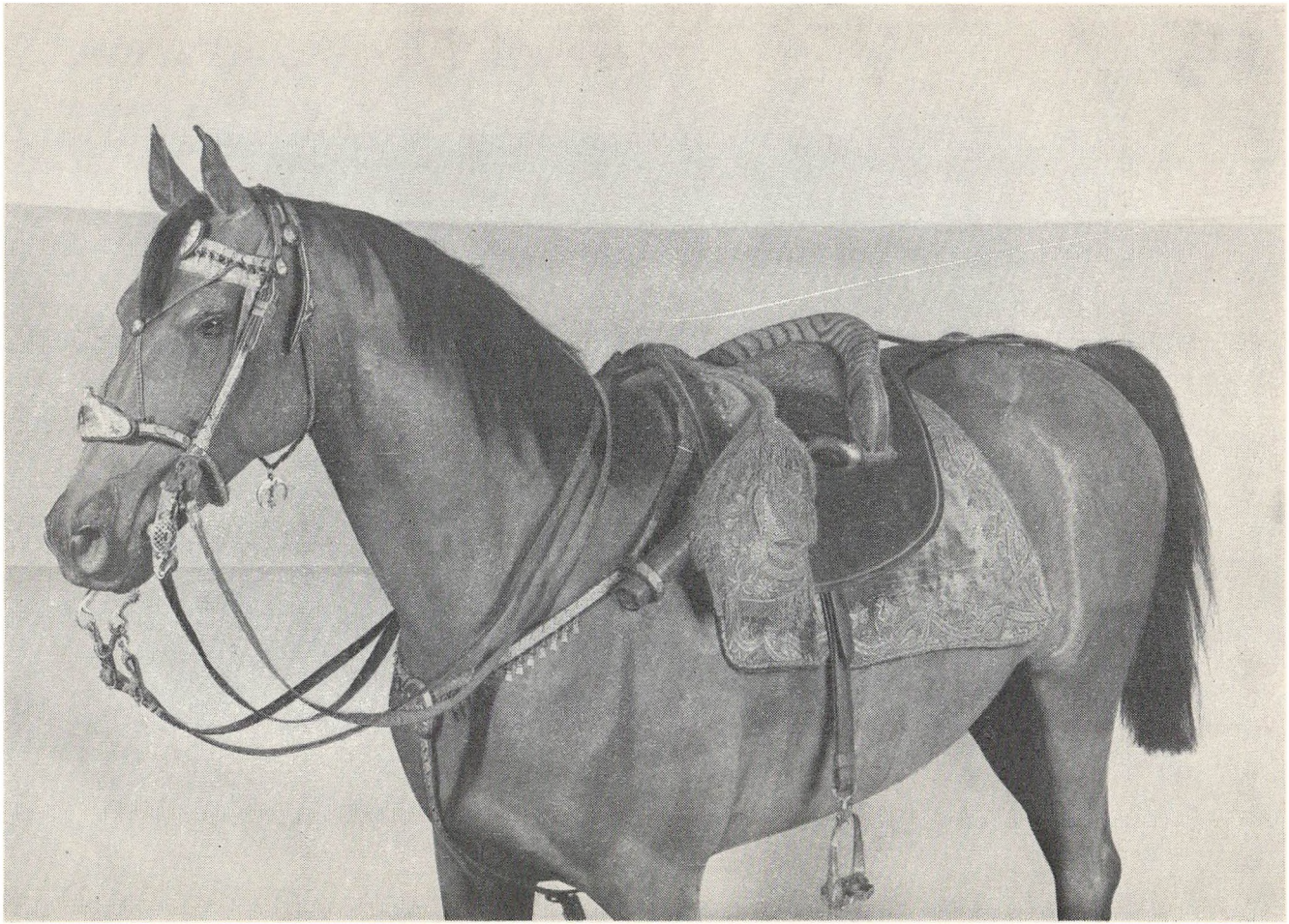

Sadel af safian og fløjl med orientalsk præget hovedtøj.

74 Fløjlssadel 1770—1790.

Type som nr. 71 og 72. Rokokoornamentik. Forgyldte messingstigbøjler i smuk udførelse. Stjernen i bunden af den ene udbrækket under Christiansborgs brand 1884 (se nedenstående billede).

Forgyldt messingstigbøjle.

75 Gallauniform for 1. staldmester og chef for Den kongelige Stald-Etat, 1904.

Har tilhørt kammerherre Julius Benedictus Greve Krag-Juel-Vind-Frijs. Grev Frijs bar i lighed med sin forgænger, generalmajor C. R. v. d. Maase, hvid fjerbusk, alle øvrige staldmestre har båret grøn fjerbusk.

76 Dagliguniform for 1. staldmester og chef for Den kongelige Stald-Etat, 1904.

Båret af samme som nævnt under nr. 75.

77 Sørgeliberi for kusk af Den kongelige Stald-Etat.

Frakken (til brug om sommeren) er af 1700-tals facon.

78 Sørgeliberi for forridere af Den kongelige Stald-Etat.

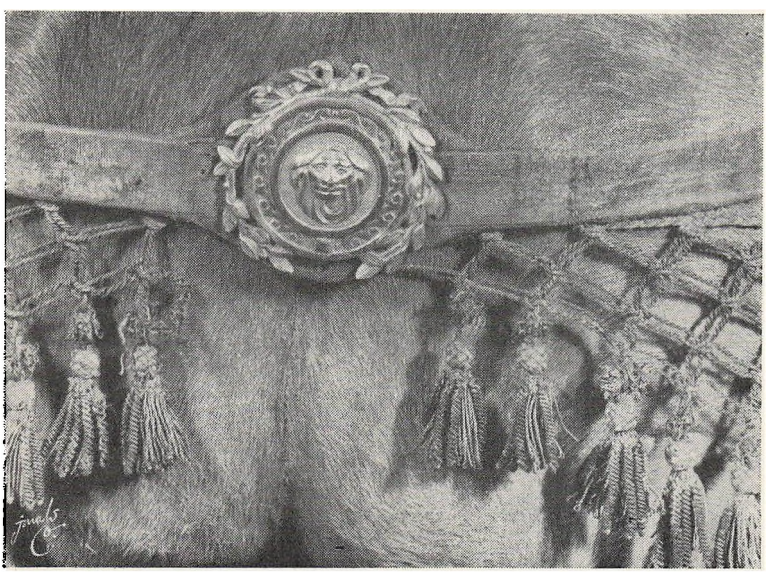

Bringestykke med løvehoved i laurbærkrans.

79 Fløjlssadel, ca. 1770.

Type som nr. 73. Guldbroderi. Stigbøjler og beslag af forgyldt messing. Hovedtøj betrukket med fløjl. Bridon af røde silkesnore med guldtresse. Den svungne løvornamentik viser afdæmpet rokokostil. Bringestykkets løvehoved i laurbærkrans er typisk for tiden. (Se billede side 27).

80 Fløjlssadel 1776.

Sølvstigbøjler. For- og bagtøj af rødt safian med sølvbeslag.

81 Fløjlssadel 1765—1780.

Rokokoornamentik. Forgyldte messingstigbøjler. For- og bagtøj af safian med guldtråd. Bridon af guldtresse. Portrætmedailloner af kong Frederik V. Sadel og hovedstol ikke samhørige.

82 Fransk sadel med hvidt skind. Har tilhørt kong Christian VIII.

83 Islandsk lædersadel 1848. Fra kong Frederik VII's stald.

Hovedtøj ikke samhørigt med sadel.

84 Russisk kavallerisadel 1864. Fra kong Frederik VII's samling.

Af sort ruslæder med forgyldte beslag.

85 4 par seler til 4-spand. 1790—1809.

Safianskantning. Beslag af forgyldt messing.

86 Kong Frederik VI's barnesadel ca. 1774.

Træ beklædt med fløjl. (Se billede side 29).

87 Kongelig biløber.

Kusk for kongens opvartning.

Udlånt fra Den kongelige Stald-Etat.

Kong Frederik VI's barnesadel.

88 Fransk jagtsadel 1778.

Endnu lavere for- og bagsvidsler end i typen nr. 73, 79–81, hvorved tillades frit og utvungent ridesæde. Karmoisinrødt fløjl. Sølvstigbøjler. På hovedstolen ciseleret sølvbeslag i rokokostil. Denne sadeltype viser reaktion mod barokkens stoftunge, farvestærke, overornamenterede sadler.

89 Kongelig kusk. Galla. Kong Frederik VI's tid.

Samme uniform som for de to lakajer bag på kongens vogn.

90 Kongelig kusk. Dagligt liberi. Kong Christian IX's tid.

91 Uniform med samhørig kappe og hue for kongelig berider. Nutid.

92 Ridedækken til sorg.

93 Sørgeskaberak.

94 Fløjlssadel 1778.

Type som nr. 88. Guldbroderet fløjl. Rokokoornamentik. Stigbøjler og beslag på hovedstol af forgyldt messing.

95 Kongelig stafet. Daglig frakke. Nutid.

Rider på fri hest foran kongeligt køretøj.
Udlånt fra Den kongelige Stald-Etat.

96 Vognmester ved Den kongelige Stald-Etat. Daglig frakke. Nutid.

Vognmesteren har den øverste stilling blandt staldpersonalet.
Udlånt fra Den kongelige Stald-Etat.

97 Kong Christian IX's engelske sadel.

Hovedtøj ikke samhørigt med sadel.

98 Fløjlssadel med sølvgalon. 1770.

På skaberakken sølvbroderi. Bridon af sølvtresse. Stigbøjler og beslag af plet.

99 Kong Frederik VIII's engelske sadel.

Hovedtøj ikke samhørigt med sadel.

100 Et par køreseler, købt af hertugen af Augustenborg 1811.

Beslag af plet. Mankepuder af fløjl med plet galoner. Hovedstole med toppe.

101 Kong Frederik VIII's islandske sadel.
På sømhoveder Islands falk.

102 Engelsk jagtsadel 1769. Engelsk gave til dronning Caroline Mathilde.
Gift med kong Christian VII. Videreudvikling af typen nr. 88, 93 og 97. For- og bagsvidsler helt bortfaldet. Pyntesadlen er forsvundet og hestekroppen afsløret. Typen altså senere, om end datoen tidligere, end 88, 93 og 97. Sadel samt hoved- og bagtøj betrukket med grønt fløjl. Stigbøjler af plet. (Se nedenstående billede).

Dronning Caroline Mathildes engelske sadel.

103 Fløjlssadel 1781.

Type som nr. 101. Forgyldte messingstigbøjler. For- og bagtøj af safian med forgyldte beslag. Sadel og hovedtøj ikke samhørige.

104 Lædersadel med blå fløjlspude 1809.

Type som foregående. Forgyldte stigbøjler i smuk udførelse.

105 Tyrkisk træsadel med fløjlsbetræk 1789.

Violet med sølv- og guldbroderi. Forgyldte jernstigbøjler. Rige broderier i sølv og guld. Foræring fra beyen af Tunis 1789.

106 Tyrkisk sadel med valdrap af guld- og sølvbrokade, 1789.

Overalt beslag af forgyldt sølv. Stigbøjler af samme metal. Hovedpryd af guldindvirket silke.
Et dækken af guldbrokade og et af rød- og hvidstribet damask. Foræring fra sultanen af Marokko.

107 Tyrkisk træsadel med fløjlsbetræk, 1819.

Rigt sølvbroderi. Stigbøjler af forgyldt jern. Foræring fra beyen af Algier 1819.

108 Damesadel 1823–24. Har tilhørt dronning Marie Sophie Frederikke,

gift med kong Frederik VI. Læder besat med hvidt skind. I stigbøjlen en safianstøffel. På hoved-, for- og bagtøj broderi af penneposer.

Fremstillet af sadelmager, løjtnant i brandkorpset K. C. Mundt, Vimmelskaftet 137 (nu nr. 43).

109 Lædersadel, klædesvaldrap med guldtresse, 1845.

På valdrap og pistolklapper Sveriges 3 kroner i stjerne.

H. OLAF MØLLER – KØBENHAVN